

WILHELM SCHLEIERMACHER, *Cambodunum—Kempten. Eine römische Stadt im Algäu*, Bonn, Rudolf Habelt Verlag, 1972, 164 p., 1 hartă, 83 ilustrații în text, 68 planșe.

Elaborarea unor monografii privind fie un obiectiv arheologic, fie o anumită categorie de material arheologic a primit în ultimul timp o importanță deosebită în istorie, și mai ales în istoria veche. Aceste studii „de adîncime” stau la baza sintezelor și devine tot mai greu să se alcătuiască studii generale fără documentarea concretă adusă de astfel de monografii. O asemenea monografie reprezintă și cartea pe care, în cele ce urmează, dorim să o prezentăm pe scurt cercetătorilor istoriei vechi, de epocă romană, dar în același timp și tuturor celor interesați în general de cunoașterea epocii romane.

Pentru specialiștii care se ocupă cu istoria Imperiului roman numele lui W. Schleiermacher este foarte bine cunoscut. Dealtfel editura prezintă pe scurt un portret al autorului pe supracopertă. Sînt cunoscute mai ales preocupările sale în legătură cu istoria militară romană. Cartea pe care o prezentăm arată că alături de această preocupare „principală” pe autor l-au interesat și aspectele vieții „civile” romane provinciale.

Cartea are șapte părți mari precedate de un cuvînt înainte.

Partea I (p. 1—6) cuprinde o introducere și un scurt istoric al orașului și al cercetărilor. Cambodunum a fost un oraș roman așezat între Dunăre și Alpi, pe Iller, un afluent al Dunării. Primele cercetări au fost efectuate la sfîrșitul secolului trecut; ele au continuat cu mici intermitențe și continuă și în zilele noastre. Autorul prezintă rezultatele fiecărei etape de cercetare în parte.

Partea a II-a (p. 7—17) cuprinde date despre „temeliile așezării și prima perioadă după cucerirea romană” cu mai multe capitole: așezarea celtică, ocupația romană la începutul erei noastre, fondarea orașului roman, distrugerea orașului în cursul evenimentelor care au urmat morții lui Nero, reconstrucția orașului sub Domitian.

Partea a III-a (p. 18—75); este descris orașul roman cu principalele lui construcții în cea de-a doua perioadă de viață (din 69 e.n. — pînă la mijlocul secolului al III-lea). Sînt mai multe capitole: forul, sanctuarele, băile publice, ospătăriile și hotelurile, străzile și rețeaua de comunicații spre și dinspre oraș, aprovizionarea cu apă și canalizarea etc. Autorul încearcă să dateze atît epoca de construcție cît și unele faze ale ei, dar nu insistă prea mult asupra datărilor.

Partea a IV-a (p. 76—93) este intitulată „de la materie primă la produse finite” și prezintă de fapt orașul ca centru de producție. Sînt descrise aici cele mai importante (dacă nu chiar toate) categoriile de material arheologic descoperite în cursul cercetărilor: ceramică, obiecte din piatră, vase de sticlă, unelte și instrumente din fier și bronz, piese de lemn, țesături, obiecte din piele, plese din os etc. Este o prezentare generală, dar și foarte detaliată în cadrul fiecărui categorii; materialul este prezentat descriptiv fără a se da importanță cadrului de descoperire și cronologiei.

În partea a V-a (p. 94—129) se discută „influența Romei asupra orașelor din provincie”. Aici autorul dezvoltă problema ca : organizarea orașelor, cultele, probleme de drept orășenesc privat și comun, meșteșuguri, îmbrăcăminte și piese accesorii.

Partea a VI-a cuprinde (p. 130—142) date în legătură cu distrugerea orașului în anul 259, reconstruirea lui în secolul al IV-lea. Sint următoarele capitole : descoperiri monetare, orașul ca sediu al unui comandament militar, așezarea romană în terție și basilica creștină (?). Interesantă ni se pare aici, prin analogie, seria descoperirilor monetare prin asemănarea ei cu seria similară din unele descoperiri din Dacia.

Partea a VII-a (p. 143—147) reprezintă un capitol de concluzii. Cartea se încheie cu un indice foarte bogat (p. 148—158) cuprinzând : autorii antici, inscripții, nume de locuri și persoane, o listă de prescurtări bibliografice (p. 159), o listă a ilustrațiilor în text : planuri și schițe (p. 160—164). La sfârșitul lucrării sint anexate planșele cu material arheologic.

Am prezentat această carte pentru a atrage atenția asupra metodei moderne de publicare a unor obiective arheologice, dar mai ales pentru că arată clar cât de importantă și de bogată în concluzii este o prezentare monografică a unui oraș roman. Sistemul poate fi bineînțeles extins și la alte categorii de așezări omenești. Concluziile ce se desprind dintr-o astfel de lucrare corespund celor mai interesante teme de care se ocupă istoria noastră

veche acum : viața romană într-un centru provincial, asimilarea modului de viață, a formelor materiale de viață, a obiceiurilor, a tuturor accesoriilor vieții romane. În ultimă instanță se poate urmări pe faze avansul și închegarea romanizării. Prezentarea unei cantități foarte mari de „ales” material arheologic dă, de asemenea, un prețios suport acestei idei.

Evident pot fi aduse câteva observații legate mai ales de relația cronologică dintre construcțiile prezentate și materialul arheologic. Dacă datarea construcțiilor, chiar mai largă fiind, reprezintă un criteriu de datare pentru materialul arheologic, utilizarea acesteia ar fi fost un câștig deosebit. Poate că intenția autorului nu viza acest lucru ; probabil piesele prezentate aici, în general, sint mai bine descrise și datate în lucrările (rapoarte de săpătură) care stau la baza acestei monografii. Multe dintre piese nu au prezentat nici locul de descoperire pentru a putea lega puțin caracterul clădirii de prezența unor anumite piese, unelte, instrumente.

În orice caz lucrarea reprezintă un model pe care putem și trebuie să-l luăm pentru anumite monografii, mai ales privind Dacia romană. Numai avînd câteva astfel de monografii pe categorii de așezări romane (orașe, așezări rurale, canabae, fortificații militare etc.) cu toată bogăția vieții lor materiale, spirituale și sociale vom putea argumenta fără puțința de tăgadă fondul puternic al romanității în Dacia romană și posibilitatea romanizării.

Nicolae Gudea

GIOVANNI GORINI, *Monete antiche a Padova*, Rotary Club Padova, 1972, 88 p. + VIII pl. color + 32 pl. alb-negru

Cartea de erudită popularizare pe care o prezentăm cititorilor noștri este compusă din două părți : I. *Tradiția* și II. *Circulația*, ambele dense ca informație și interesante din punct de vedere al conținutului, la care se adaugă forma de prezentare clară, virtuți care fac din această operă o lectură instructivă și plăcută în același timp.

În prima parte autorul începe prin a deplînge pierderea ireparabilă în 1274 a unui mare tezaur de auri romani descoperiți la Padova. Situația se ameliorează repede și în veacul al XIV-lea la Padova încep să activeze colecționari printre care nume ilustre ca Rolando da Piazzola, Albertino Mussato, Giovanni Dondi dell'Orologio și Lombardo della Seta.